

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

"שמחת הקריאה"

תוכנית פדגוגית לקריאה דיאלוגית-שיתופית בכיתה

לכיתות א-ו

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

פיתוח והובלת התוכנית: ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי

מחברות התוכנית **"שמחת הקריאה"**:

ד"ר יעל שגב, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת הספרות ביסודי, המכללה האקדמית אחווה
ללי מור, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת הספרות ביסודי, המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט,
המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

עריכת לשון: רותם פייביש

תשפ"ז 2026

"שמחת הקריאה" | תוכנית פדגוגית לקריאה דיאלוגית-שיתופית בכיתה

תוכן עניינים

הקדמה

מטרות התוכנית "שמחת הקריאה"

עקרונות התוכנית "שמחת הקריאה"

יסוד 1: למידה מבוססת ספר (Book Based Learning - BBL)

יסוד 2: המורה – מנטור, מודל לחיקוי וסוכן תרבות

יסוד 3: הכיתה – קהילת קוראים דיאלוגית

הנחיות ליישום התוכנית

1. בחירת הספרים והיערכות המורה

2. ארגון זמן הקריאה

3. מהלך התוכנית

חומרי הוראה ולמידה

"שמחת הקריאה"

תוכנית פדגוגית לקריאה דיאלוגית-שיתופית בכיתה

הקדמה

התוכנית "שמחת הקריאה" מעמידה את הספר ואת הקריאה השיתופית בלב העשייה החינוכית. באמצעות ביסוס של שגרות קריאה דיאלוגית-שיתופית בכיתה, התוכנית מציתה אצל הלומדים את אהבת הקריאה ומעשירה באופן חוויתי ומעמיק את עולמם השפתי, הרגשי והתרבותי.

כדאי לדעת! מה עולה מהמחקר על קריאת ספרים עם ילדים?

לקריאת ספרים עם ילדים השפעה עצומה על התפתחותם השפתית, הקוגניטיבית, הרגשית והאוריינית. היא ביטוי מובהק להתפתחות המתרחשת בהקשר חברתי-תרבותי עשיר (Hodges, 2026; 2011; Cunningham, 2010; Urbani, 2020, Schapira & Aram). מחקרים מראים כי עוצמת ההשפעה אינה תלויה רק בתדירות הקריאה, אלא בעיקר בסגנון ההקראה ובאיכות השיח הדיאלוגי המתפתח סביב הספר (Mol & Bus, 2011; Noble et al., 2019; van der Wilt et al., 2020, 2019; Schapira & Aram). יתרה מזאת, הילדים עצמם מעידים כי גם לאחר שרכשו קריאה עצמאית, הקראה קולית בכיתה מעניקה להם הנאה רבה, מעמיקה את הבנת הסיפור ומעודדת אותם לקרוא ספרים בעצמם (Ivey, 2003). אלא שבמעבר לבית הספר היסודי מסתמנת מגמה מדאיגה של ירידה בתדירות ההקראה – הן במסגרת החינוכית והן בבית. ירידה זו אינה מפוצה לרוב על ידי קריאה עצמית, וכך נקטע הרצף החיוני של הנאה משותפת מעולמה הקסום של הספרות ומהשיח הדיאלוגי בעקבותיה.

רציונל פדגוגי

התוכנית "שמחת הקריאה" מחזירה את הספר למרכז הלמידה בכיתה והופכת את הקריאה לחוויה מהנה, מתגמלת ומקרבת. התוכנית מציידת את המורים בכלים מעשיים להובלת קריאה שיתופית – החל מבחירת הספרים, דרך אופני ההקראה ועד לתכנון פעילויות המקדמות התפתחות שפתית, אוריינית וחברתית-רגשית. במקום רק לדבר על חשיבות הקריאה, המורים מתווכים אותה בפועל: הם

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

מדגימים תהליכי חשיבה של קוראים מיומנים ומכוננים בכיתה **קהילת קוראים** שיוצרת דיאלוג חי עם הספר ובין העמיתים. בדרך זו, המורים פועלים כסוכני תרבות וכמנטורים לעולם הספר, וצועדים יד ביד עם תלמידיהם בדרך להפיכתם לקוראים עצמאיים ואוהבי ספר.

מטרות התוכנית "שמחת הקריאה"

מטרת העל של התוכנית היא לטפח הנאה, עונג ושמחה מקריאה שיתופית בכיתה, לעורר סקרנות ולבסס אהבת ספר לאורך זמן. הקריאה השיתופית משמשת מצע להרחבת ההון האישי של הלומדים בארבעה מוקדים מרכזיים: תרבותי, שפתי-אורייני, חברתי-רגשי וקוגניטיבי.

הון תרבותי

יצירת שגרות של קריאה שיתופית בכיתה מנחילה תרבות ספר ומבטיחה חשיפה מבוקרת למגוון עשיר של ספרי ילדים ונוער. הנספח לתוכנית מציע רשימות ספרים המחולקות לפי שכבות גיל ומעגלי קריאה (מעגל קריאה ראשון – ליבה; מעגל קריאה שני – הרחבה). הבחירה מתוך רשימות אלו, בשילוב ספרים לפי שיקול דעת הצוות הפדגוגי, יוצרת תשתית תרבותית לכלל הלומדים – ללא תלות בסביבה האוריינית שממנה הם מגיעים.

הון שפתי ואורייני

טיפול ההון השפתי נשען על מטרות תוכנית הלימודים בחינוך הלשוני ובספרות. הקריאה השיתופית חושפת את הלומדים למבנים לשוניים מורכבים ולאוצר מילים עשיר. הפעילויות בתוכנית מקדמות את הבנת הנשמע והנקרא של טקסטים ספרותיים, מפתחות את כושר ההבעה בשיח הדבור והכתוב ומבססות שטף קריאה.

הון חברתי-רגשי וקוגניטיבי

הפעילויות בתוכנית מקדמות:

- למידה חברתית-רגשית: (SEL) העמקת המודעות העצמית והחברתית, הרחבת המנעד הרגשי-לשוני וטיפול אמפטי;

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

- חשיבה מסדר גבוה: חשיבה היסקית, יצירת הכללות, פתרון בעיות, גיבוש מבט ביקורתי ויצירת היסקים מבוססי 'תיאוריית המיינד' (הבנת מצבים מנטליים וייחוס מחשבות, תחושות וכוונות);
- זהות וערכים: בירור ערכים אישיים ואוניברסליים לצד חיזוק תחושת השייכות והזהות;
- ידע עולם: העשרת האופק האינטלקטואלי דרך חשיפה למגוון תחומי ידע העולים מהעלילה.

עקרונות התוכנית "שמחת הקריאה"

התוכנית "שמחת הקריאה" מושתתת על שלושה יסודות השלובים זה בזה ליצירת מערך עשיר ומשמעותי של קריאה דיאלוגית-שיתופית בכיתה: הספר, המורה והכיתה.

יסוד 1: למידה מבוססת ספר (Book Based Learning - BBL)

בתוכנית "שמחת הקריאה", הספר אינו משמש רק כחומר קריאה, אלא מהווה **נקודת מוצא ומנוף ללמידה הוליסטית מסתעפת** בהקשר משמעותי. עולמות התוכן והעלילה העשירים מעוררים סקרנות אינטלקטואלית, ומניעים את הלומדים לחקר, להעמקה, ולהרחבת ידע העולם שלהם. המשלב הלשוני הספרותי מזמין חקר שפה מעמיק, בעוד שהעלילה נוגעת ישירות בעולמות הרגש ובחוויות החברתיות של הלומדים.

עיקרון ה-BBL מעניק למורים גמישות ומאפשר להם לבחור באופן מושכל בנתיב למידה המותאם לסוגיות העולות מהספר, למאפייני הלומדים וליעדים הלימודיים והחברתיים שברצונם לקדם. למידה מבוססת ספר יכולה להעמיק את הבנת הסיפור עצמו או להתרחב מתוכו אל תחומי דעת נוספים. היא יכולה להתרחש לפני הקריאה, ללוות אותה במהלכה, או להמשיך בעקבותיה – כנתיב מוביל לאורך הספר כולו או כאפיק משתלב במפרקים מסוימים.

שלושה נתיבי למידה מבוססי ספר:

1. נתיב השפה והספרות

- עושר לשוני והבנת הנקרא: הקריאה בספר חושפת את הלומדים למשלב לשוני גבוה, לשפה ציורית ולשימושים יצירתיים בלשון. חקר היצירה הספרותית מאפשר עיבוד משמעותי ברובד הגלוי, ההיסקי והפרשני, ומעשיר את אוצר המילים – ובפרט את אוצר המילים הרגשי. אוצר

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

מילים רגשי רחב מהווה מנבא מובהק להבנת הנקרא בטקסטים סיפוריים, שכן הבנת עלילה תלויה ביכולת להיכנס לעולמן הפנימי של הדמויות (Sabag-Shushan, Katzir, & Prior, 2024; Sabag-Shushan & Katzir, 2023).

- חשיבה מסדר גבוה ואינטרטקסטואליות: בחינת קשרים בין־טקסטואליים (אינטר-טקסטואליים) מקדמת שפה אוריינית ומניעה תהליכי חשיבה מתקדמים, כגון השוואה, ניתוח והיסק.

- שגרת כתיבה יצירתית־אישית: נתיב זה מציע מסלול מובנה של כתיבה אישית בעקבות הקריאה – כניסה לנעלי הדמות, כתיבת יומן אישי או ניסוח חוויה אישית המהדהדת את הסיפור. כתיבה מתוך עולמו הפנימי של התלמיד משלימה את המעגל הדיאלוגי (Bruner, 1991; Graham & Harris, 2018). במטא־אנליזה מקיפה של 406 מחקרים, הראו גרהאם ועמיתיו כי שילוב משימות כתיבה משפר באופן ישיר גם את מיומנות הבנת הנקרא (Graham et al. 2023).

2. **נתיב לידע עולם ורב־תחומיות**

היצירה הספרותית משמשת שער ללמידה רב־תחומית במגוון תחומי דעת, ובהם היסטוריה, אמנות, גיאוגרפיה, תרבויות ומדעים. המפגש בין הספרות לתחומי תוכן נוספים מפתח מיומנויות חקר וחשיבה ביקורתית. בחירת תחום החקר נעשית בזיקה ישירה לעולמו של הספר. כך לדוגמה: קריאת הספר *ילדה שלא מן העולם הזה* מאת אהרון אפלפלד מזמנת העמקה ברקע ההיסטורי של התקופה. בעוד שקריאת הספר *סביב העולם ב־80 יום* מאת ז'ול וורן פותחת צוהר לחקירת גאוגרפיה, תרבויות וטכנולוגיה. למידה משולבת זו הופכת את הקריאה לחוויית חקר אקטיבית המרחיבה את אופקיו של הלומד.

3. **נתיב לעולם הרגשי החברתי**

השיח הספרותי יכול להוות "מעבדה" ללמידה חברתית ורגשית (SEL). סוגיות חברתיות, מוסריות וערכיות העולות מהסיפור משמשות כר נרחב להבנת מצבים חברתיים, לפתרון קונפליקטים ולבירור זהות וערכים. השיח על אודות הדמויות מאפשר "הרחקה" – יצירת מרחב בטוח ונוח שבו הלומדים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

יכולים לבחון באופן ביקורתי אמונות, תפיסות ודפוסי התנהגות. בנוסף, המפגש האינטימי עם הדמויות מעורר הזדהות וחמלה, המתרגמות לפיתוח מיומנויות בין-אישיות. תהליכים אלו אינם רק נדבך בלמידה הרגשית, אלא כלי מרכזי בעיצוב זהותו הערכית של הלומד.

יסוד 2: המורה – מנטור, מודל לחיקוי וסוכן תרבות

המורה תופס מקום מרכזי בהחייאת הטקסט ובכינון תרבות הקריאה בכיתה. הקריאה הדיאלוגית בהובלת המורה מושתתת על שני תהליכים דידקטיים שלובים: הקראה קולית (Read Aloud) ושיח אורייני-ספרותי.

בתהליך זה, המורה אינו ממלא תפקיד טכני של מקריא בלבד, אלא משמש מנטור ומודל לחיקוי (Modeling) לקריאה משמעותית:

- הדגמת תהליכי חשיבה (Think-Aloud): המורה מבטא בקול רם את תהליכי החשיבה והפענוח המתרחשים אצלו כקורא מיומן. הדגמה זו חושפת בפני הלומדים כיצד קורא מנוסה מנהל דיאלוג פנימי עם הסיפור – מעלה השערות, שואל שאלות, מפרש רמזים ומגבש תובנות.
- תיווך וצלילה לעומק המשמעות: הקריאה הקולית מלווה בעצירות מתוכננות לשיח. עצירות אלו מאפשרות לצלול למשמעותן של מילים עשירות, לחקור רעיונות מרכזיים ולהבין לעומק את עולמן המנטלי והרגשי של הדמויות.
- שיתוף אותנטי וחדוות קריאה: המורה מדגים קריאה קולית רהוטה, קולחת ומלאת הבעה, ומשתף באופן גלוי בחוויותיו האישיות ובאימפקט הרגשי שהספר מעורר בו. שיתוף אותנטי זה מבסס את מעמד המורה כסוכן תרבות וממחיש ללומדים כי הקריאה היא חוויה אנושית מקרבת, מעשירה ומעוררת השראה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

יסוד 3: הכיתה – קהילת קוראים דיאלוגית

- קריאה שיתופית של ספר בכיתה מכוננת קהילת קוראים תוססת. במרחב זה, המפגש בין פרשנויות, תגובות וזוויות ראייה שונות מעמיק את הבנת היצירה ומעשיר את תהליך הלמידה של כל המשתתפים.
- ריבוי קולות ועיבוד משמעות משותף: הקריאה השיתופית מזמנת לכל לומד בקהילה מקום להביע את תגובתו האישית ליצירה. כל חבר בקהילה מפרש את הסיפור מנקודת מבטו, תורם מידע וידע עולם אישי, ומגיב לרעיונות עמיתיו. המפגש בין העולמות השונים מצמיח הבנה רב־ממדית ועשירה של הטקסט.
 - משיח ספרותי לאקטיביזם ולפעילות אישית (Agency): שיח מעצים המתמקד בזיהוי יוזמות, בחירות ואומץ של דמויות הסיפור אינו נשאר בין כתלי הספר. הוא מעורר השראה בלומדים ומעודד אותם לנקוט עמדה אקטיבית, לפעול בסביבתם ולחתור לתיקון עוולות חברתיות וסביבתיות.

הנחיות ליישום התוכנית

יישום התוכנית בכיתה מושתת על שלושה צירים ארגוניים ופדגוגיים מרכזיים:

1. בחירת הספרים והיערכות המורה

בחירה הספרים נעשית באופן מושכל ולא שרירותי, ומבוססת על שלושה עקרונות מובילים: גיוון ועושר סגנוני: שילוב מושכל בין ספרות קלאסית בעלת משלב לשוני גבוה לבין ספרות עכשווית ופופולרית; בין ספרות מקור לבין תרגום; ובין סוגות שונות – סיפורת ריאליסטית, בדיונית, רומנים, רומנים גרפיים וקומיקס.

התאמה התפתחותית ואתגר קוגניטיבי: התאמה לרמה הקוגניטיבית וליכולת ההבנה הרגשית של הלומדים. הקריאה השיתופית המתווכת מציעה הזדמנות פז להנגיש ללומדים ספרים שאינם מסוגלים לקרוא עדיין באופן עצמאי, או ספרים שלא היו בוחרים לקרוא בעצמם אך יפיקו הנאה רבה מקריאתם בכיתה.

רגישות ותרבות: בחירה המתחשבת בשכבת הגיל, ברגישות התרבותית ובטווח ההכלה הרגשית של תלמידי הכיתה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

שיקולי דעת בבחירת הספר

המורים בוחרים ספרים מתוך רשימות הלימוד (מעגל ראשון – ליבה; מעגל שני – מורחב), תוך הפעלת שיקול דעת פדגוגי הנשען על אחד או יותר מהשיקולים הבאים:

- עניין אישי של המורה: בחירת ספר המוכר ואהוב על המורה. שיתוף בהעדפה זו מנחיל דוגמה אישית, משקף גיבוש טעם ספרותי ומייצר תחושת קרבה ואותנטיות.
- עניין אישי וחברתי של הכיתה: מענה לצרכים רגשיים, חברתיים או תוכניים של הלומדים (כגון דיון בסוגיות חברתיות הרלוונטיות לחייהם או נושא שהביעו בו עניין).
- עניין לימודי ובין-תחומי: זיקה לנושאים הנלמדים בתוכנית הלימודים, המאפשרת להרחיב ולהעמיק את הבנת הנלמד דרך היצירה הספרותית.
- עניין ערכי-תרבותי: הצפת סוגיות ערכיות ורב-תרבותיות. הספר אינו חייב לייצג עמדה מוסכמת בלבד, אלא לעורר דיון פתוח, ביקורתי ומעצים.

דגשים פדגוגיים וארגוניים

ספרי ילדים ונוער הם משאב הכרחי למימוש התוכנית, ונוכחותם בכיתות ממחישה את המקום הערכי שלהם בתרבות הקריאה הבית ספרית.

- יש להבטיח עותקים של הספר כמספר הלומדים או לכל צמד לומדים.
- רכישת הספרים דרך מערכת הגפ"ן במסגרת התוכנית "מארזי ספרים" (מארזים של 16 או 32 עותקים ליותר או במארגז גמיש). הרשימות מתעדכנות מדי שנה בהתאם לתוכנית הלימודים ולמצעד הספרים.
- הספרים יהיו זמינים ללומדים בספרייה הכיתתית.
- הכנה מוקדמת של המורים:

1. קריאה מקדימה: קריאה מעמיקה של הספר לפני הקראתו בכיתה וזיהוי הסוגיות והתכנים המרכזיים שבו.

2. הגדרת מוקד ההוראה: בחירת מוקד לימודי/חינוכי מוגדר בזיקה לנושאים שזיהינו שעולים מן הסיפור, ובהלימה ליעדים אותם שואפים לקדם – שפה ואוריינות, ידע עולם, למידה חברתית-רגשית, ערכים, או פעלנות ויוזמה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

2. ארגון זמני קריאה

הקריאה השיתופית בכיתה היא חלק בלתי נפרד מתוכנית הלימודים בחינוך הלשוני והספרות. כדי לייצר חוויית קריאה משמעותית, יש להבטיח הקצאת זמן ייעודית, מתוכננת ועקבית במערכת השעות הכיתתית תוך חיבור לאירועי שיא שנתיים. התוכנית מציעה גמישות ארגונית ופדגוגית, ומאפשרת למורים ולצוות החינוכי לבחור מבין שני דגמים מרכזיים לשילוב הקריאה במערכת השעות: קריאה מרוכזת או מסורגת. המורים והצוות החינוכי יכולים לבחור בדגם יחיד או לשלב בין הדגמים לאורך שנת הלימודים, למשל: פתיחת ספר בדגם מרוכז ליצירת סקרנות וחיבור ראשוני, והמשך קריאתו בדגם מסורג לאורך המחצית.

דגם א: קריאה מרוכזת (עצימה וממוקדת)

מהות הדגם: הקצאת פרקי זמן ייעודיים ומרוכזים לאורך השנה שבהם מוקדשות מירב שעות העברית והאוריינות לקריאה דיאלוגית בספר הנבחר ולפעילויות הנלוות אליו.

יתרונות פדגוגיים:

- שמירה על רצף העלילה: מונעת קיטוע בחוויית הקריאה ושומרת על מעורבות רגשית ומתח סקרני גבוה בקרב התלמידים.
 - אירוע שיא כיתתי: מייצר שקיעה טוטאלית ומעצימה בעולמו של הסיפור.
 - פלטפורמה לפרויקטים: מאפשרת לשלב פעילויות חקר מקיפות, סדנאות כתיבה ויוזמות אקטיביזם כיתתיות סביב הספר.
- למי הדגם מתאים: ספרים בעלי קצב עלילתי מהיר, יחידות לימוד ממוקדות לקראת מועדים או נושאים שנתיים, וספרים קצרים יחסית.

דגם ב: קריאה מסורגת (שגרתית ומתמשכת)

מהות הדגם: שילוב הקריאה השיתופית כחלק סדיר וקבוע משגרת השיעורים במערכת השעות השבועית.

המלצת יישום: הקצאת **כשעתיים שבועיות** ייעודיות מתוך השעות המיועדות לשיעורי עברית/חינוך לשוני.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

יתרונות פדגוגיים:

- ביסוס שגרה ואקלים קריאה: **יצירת עוגן שבועי קבוע** שהתלמידים מצפים לו, הבונה הרגלי קריאה ושיח לאורך זמן.
- עיבוד הדרגתי ומעמיק: מאפשר לתלמידים "להשתהות" עם עלילת הספר בין מפגש למפגש, לחשוב על הדמויות ולפתח השערות לאורך זמן.
- שילוב רציף במיומנויות השפה: מאפשר תרגול עקבי ומתמשך של אוצר מילים, שטף קריאה וכתיבה אישית בעקבות הפרקים שנקראו.
- למידה בין-תחומית: שזירת הקריאה באופן אינטגרטיבי בתוך יחידות לימוד, תוך חיבור ישיר לתחומי דעת כגון בהיסטוריה, אמנות, גיאוגרפיה, מדעים ואזרחות.
- הרחבת המרחב הלימודי: שילוב פעילויות במרחבי בית הספר ומחוצה לו – כגון סיורים, טיולים נושאים, מפגשים קהילתיים ויוזמות אקטיביזם בסביבה הקרובה.
- רלוונטיות לעולם המעשה: הפיכת הסיפור הספרותי למצע לעשייה חברתית וחיבור בין טקסט למציאות.
- למי הדגם מתאים: רומנים ארוכים ומורכבים, ביסוס תרבות קריאה שנתית מתמשכת, וכיתות הזקוקות לשגרה קבועה ומבנית.

3. מהלך התוכנית

תהליך המפגש עם הספר בכיתה מובנה כחוויה עמוקה ורציפה המתנהלת בשלושה שלבים פדגוגיים מוגדרים: טרום-קריאה, מהלך הקריאה ובעקבות הקריאה.

שלב א: טרום-קריאה

שלב זה מיועד להכנת הלומדים למפגש עם הספר: חיבור ראשון לספר, עירור הסקרנות האוריינית והציפיה לקריאתו והשלמת פערי ידע (היסטורי, גיאוגרפי, מדעי, תרבותי או לשוני) המהותיים להבנת עולם הסיפור.

שלב ב: קריאת הספר והעמקה בו

הקריאה מתנהלת בגישה דיאלוגית, המשלבת הקראה קולית של המורה עם עצירות מתוכננות לשיח ולתגובה לסיפור באמצעות פעילויות שונות, וכן קריאה חוזרת של חלקים מהסיפור והעמקה בו.

הקראה קולית (Read aloud)

המורה מקריאה את הספר בקול, ברהיטות, בקצב מותאם ובביטוי דרמטי ומלא הבעה. הלומדים מאזינים ומלווים בעיניהם את הטקסט כשהם אוחזים בספר אישי (או בספר משותף בזוגות). פרק זמן מומלץ: כ-20 דקות של הקראה קולית רציפה ומתווכת בכל מפגש.

עצירות לשיח דיאלוגי

הקריאה הקולית מלווה בעצירות קלות ומתוכננות המזמינות את הלומדים להגיב, לשאול שאלות, להעלות השערות ולבחון את מניעי הדמויות תוך כדי זרימת הסיפור.

פעילויות לליווי הקריאה

התוכנית מציעה פעילויות לליווי הקריאה בדרכי הוראה מגוונות כגון כתיבה, קריאה, למידת חקר, משחק ויצירה. הפעילויות מעוגנות בנתיבים לקידום שפה וספרות שפה, טיפוח מיומנויות רגשיות חברתיות והרחבת ידע עולם.

קריאה חוזרת של הסיפור והעמקה בו

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

הקריאה החוזרת חיונית למעבר מהבנת הרובד הגלוי אל חשיפת הרבדים הסמויים, המטאפוריים והסמליים בטקסט.

- **בספרים קצרים:** מומלץ לקרוא את הספר בשלמותו יותר מפעם אחת. הקריאה השנייה מוקדשת לניתוח מעמיק, לבחינת נקודות מבט שונות ולביצוע היסקים.
- **בספרים ארוכים** (קריאה בהמשכים): הקריאה מתפרסת על פני מספר מפגשים. קריאה חוזרת תיעשה על פרקים, קטעי מפתח או דיאלוגים מורכבים במיוחד. לאחר כל פרק או מספר עמודים יתקיימו פעילויות להעמקת הלמידה דרך כתיבה, יצירה, משחק ועוד.
- **מעבר לקריאה עצמאית:** בהתאם לרמת הקריאה של התלמידים, ניתן לשלב קריאה חוזרת עצמאית או קריאה בזוגות של קטעים שנבחרו לאחר ההקראה הקולית.

שלב ג: בעקבות הקריאה (סיכום, הרחבה ועיבוד)

בתום הקריאה בספר (או בסיום מקבץ פרקים), מתקיימות פעילויות סיכום והעמקה המממשות את נתיבי הלמידה (שפה, ידע עולם ולמידה חברתית-רגשית):

עיבוד מקיף בארבע אופנויות השפה:

- קריאה חוזרת: קריאה עצמית, קריאה קולית בזוגות או קריאה שיתופית של דיאלוגים.
 - שיח ודיאלוג: קיומן של קהילות דיון כיתתיות, עימותים רעיוניים (Debate) וניתוח סוגיות דילמה מוסריות.
 - כתיבה אישית-יצירתית: כתיבת יומנים של דמויות, ניסוח מכתבים לדמויות, שינוי סופים לסיפור וכתיבה רפלקטיבית המחברת בין עלילת הספר לחוויות החיים של הלומדים.
 - האזנה: הקשבה לתגובות ולפרשנויות של עמיתים ופיתוח סובלנות לנקודות מבט שונות.
- הפעילויות מתוכננות לביצוע במגוון תצורות: במליאת הכיתה, בהנחיית המורה בקבוצות קטנות, בלמידת עמיתים בחברותות (זוגות), או בעבודה אישית עצמאית.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

חומרי הוראה ולמידה

התוכנית "שמחת הקריאה" מלווה בחומרי הוראה ולמידה ייחודיים שפותחו עבור התוכנית. חומרי ההוראה והלמידה נגישים בפורטל, מרחב פדגוגי תחום דעת עברית: חינוך לשוני – [קריאה דיאלוגית של ספרים בכיתה](#).

להלן מפרט חומרי ההוראה והלמידה הכולל תיאור קצר של החומרים והמלצה כיצד לעשות בהם שימוש מותאם:

פעילויות לליווי הקריאה

טרומ־קריאה	
שם הפעילות	תקציר
בא לכיתה חבר חדש	פעילות שבה התלמידים יפגשו באופן תיאטרלי דמות מרכזית מהסיפור שאותו עומדים לקרוא. התלמידים ישאלו שאלות במטרה להכיר אותה וליצור חיבור לסיפור.
חפשו את הספר	פעילות המבוססת על המשחק "חפשו את המטמון"; התלמידים יאספו בדרך של משחק פריטים וחפצים מתוך הסיפור, וישערו מה התפקיד שלהם בעלילה. חלק מהמידע שהם יאספו בשלב זה יעזור להם בהמשך להבין את הסיפור, להתמצא ברצף העלילה ולהיות מעורבים וסקרנים בקריאתו.
דלתות לעולמות ידע	פעילות חקר בתחומי ידע הקשורים לסיפור. הפעילות מתאימה לספרים שבהם יש הזדמנות להרחיב ידע עולם, או בספרים שנדרשת בהם השלמה של בסיסי ידע על אודות התקופה והדמויות

במהלך הקריאה

איורים מדברים	פעילות להעמקת ההבנה של הסיפור ולהיכרות עם הדמויות ועם נקודת המבט שלהן, בעזרת התבוננות מונחית באיורים. התלמידים ילמדו בזוגות בעזרת דף חברותא ובו הנחיות לשיח, לכתיבה וליצירה.
-------------------------------	--

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

פעילות להעמקת ההבנה ביחס לקשרים ולמערכות היחסים שבין הדמויות בסיפור. הפעילות עושה שימוש בשפה חזותית ויצירתית לצורך פרשנות והבעה אישית.

[מפת הקשרים בין הדמויות](#)

פעילות לתכנון, כתיבה והפקה של עיתון תוך כדי קריאת הספר ובהלימה לאירועי העלילה. הפעילות נועדה לבסס ולהעמיק את ההבנה של הסיפור דרך התנסויות חוזרות בכתיבה עיתונאית ויצירתית.

[כותבים עיתון](#)

מילות רגש הן אוצר אמיתי! באמצעות מילות רגש אפשר לזהות ולשיים רגשות, לבטא אותם באופן מילולי ולשכלל את התקשורת הבין אישית. הפעילות מעשירה את אוצר המילים של התלמידים ומטפחת את השיח הרגשי-חברתי בכיתה על ידי כניסה אל הרובד הסמוי של הסיפור וציאה ממנו אל העולם האישי של התלמידים.

[מניפת הרגשות](#)

מטרת הפעילות היא לפתח ולהעמיק את ההבנה הספרותית תוך שימוש באמצעים לא מילוליים מתחום המוסיקה. התלמידים יבחרו ויתאימו מנגינות לאירועים משמעותיים בעלילה.

[פסקול ספרותי](#)

קריאה דיאלוגית משותפת בספר מאפשרת לתלמידים לשוחח על אודות מצבים רגשיים-חברתיים של הדמויות בסיפור, ולהכיר את דרכי התמודדות שלהן. שיח עם מורים ועמיתים בעקבות הסיפור מסייע לתלמידים לגבש התנהגויות חוסן ב"עולם האמיתי".

[מחברת חוסן](#)

מגוון פעילויות המסייעות ללומדים להעמיק את היכרותם עם הדמויות במסגרת קריאה דיאלוגית של סיפור. באמצעות הפעילויות, הלומדים יאפינו דמויות ויעקבו אחר התפתחותן, הן על סמך מידע מפורש בטקסט ובאיורים והן על סמך מידע המשתמע מדבריהן, מהתנהגותן ומיחסיהן עם דמויות אחרות.

[אפיין דמות](#)

לאחר הקריאה

פעילות סיכום משחקית המבוססת על משחק מסלול שבו כרטיסיות עם משימות בעקבות הספר שקראו. המשחק מיועד לקבוצות קטנות של 2-4 משתתפים. ההרכב המצומצם נועד לאפשר מרחב לביטוי אישי ולהקשבה.

[משחק מסלול סיפור](#)

קריאה משותפת בספר יכולה להיות קרקע פורייה לטיפוח מעורבות חברתית ולקידום חשיבה יזמית בקרב התלמידים.

[קריאה ליוזמה](#)

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף שפות

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

הפעילות מציעה לצאת מתוך הסיפור ולפעול בסביבת החיים של התלמידים למען שיפור ותיקון החברה והסביבה.

פעילות לסיכום קריאת הספר במיקוד על אירועים, דמויות, חוויות ורגשות מתוך העלילה, בשילוב אמצעי הבעה אמנותיים.

[קולאז' ספרותי](#)

פעילות סיכום של שאלון אישי על הקריאה השיתופית ועל החוויה האישית שלהם. שאלונים אלו יכולים להוות בסיס להגברת המעורבות והעניין של התלמידים בקריאת ספרים.

[משוב אישי](#)